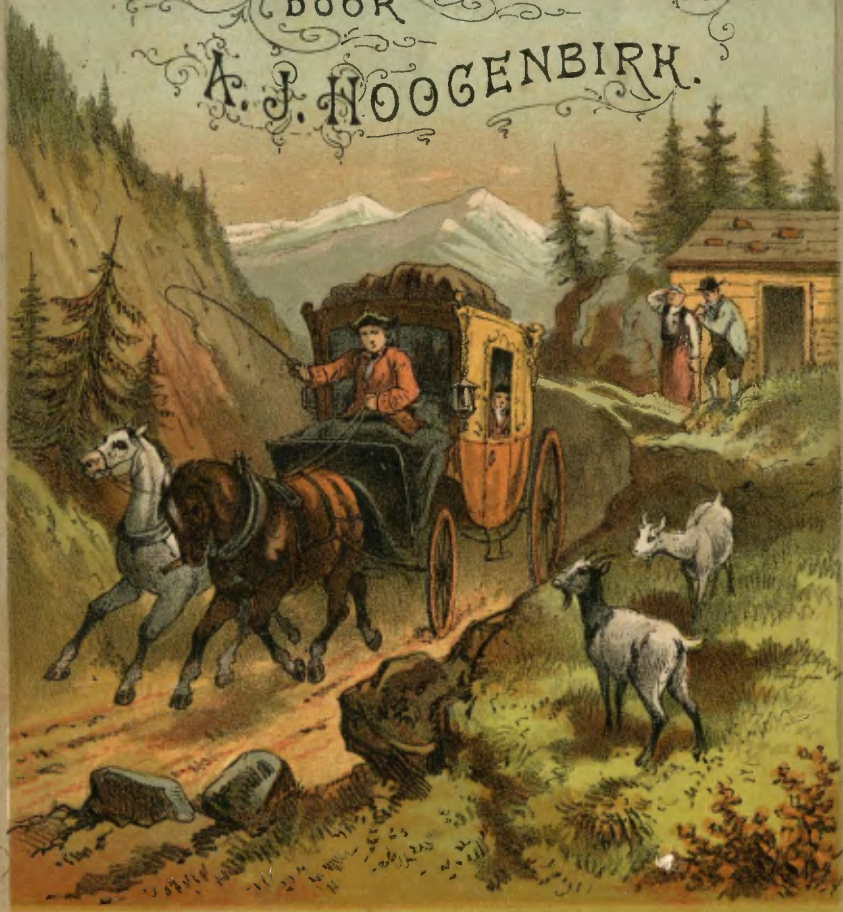

De Jonge

De Jonge Vluchteling

DOOR
A. J. HOOGENBIRK.

NIJKERK, G. F. CALLENBACH.

DE JONGE VLUCHTELING.

EEN VERHAAL

DOOR

A. J. HOOGENBIRK.

TWEEDE DRUK.

NIJKERK
G. F. CALLENBACH.

I.

GESTOORDE FEESTVREUGD.

Allen die godzaliglijk willen leven
zullen vervolgd worden.

Met blij gelaat en in hun fraaiste kleeven togen op een helderen najaarsmorgen van 't jaar 1685 de boeren en boerinnen uit den omtrek naar het kasteel du Pic, dat op een rotsige hoogte in het gebergte der Cevennes in Zuid-Frankrijk was gebouwd.

En wel hadden de landlieden ditmaal reden om vroolijk te zijn, ook al waren de tijden boos, gelijk we zien zullen.

Al het land heinde en ver in den omtrek behoorde tot het grafelijk slot, dat met zijn hooge, sterke torens als een wachter in het midden stond. Op dat kasteel had jaren lang de graaf du Pic gewoond, en de boeren hadden nooit een beter landheer gekend. Doch hij was vroegtijdig door den dood weggenomen, die hem echter niet had doen schrikken, want de rijke graaf had bij al zijn aardsche schatten nog een beteren, die hem in den hemel was weggelegd. Maar voor de boeren was zijn heengaan een groot verlies geweest. Gelukkig dat de gravin, die nu alleen overbleef met een zeer jong zontje, in denzelfden weg wandelde als haar man. Wel werden er nu geen oogstfeesten meer gehouden als vroeger, wel kregen de lieden maar zelden de gravin te zien, en konden ze ook met haar niet zoo over hun wenschen en begeerten spreken, maar overigens werd er behoorlijk voor alles gezorgd, en had niemand reden tot klagen. De armen en ongelukkigen ten minste konden niet zeggen dat zij, nu hun heer en meester weg was, minder kregen dan vroeger.

Dat de gravin du Pic echter zelf zich weinig liet zien, en feesten aanleef had zijn goede reden. Zij was een vrome vrouw,

een van die godvreezende aanzienlijke Protestanten, zooals er toen en vroeger vele in Frankrijk waren, zooals ook haar man was geweest. Zijn dood had haar met diepen rouw vervuld. Daarbij kwam dat het zoontje, 't welk haar was overgebleven, een zeer ziekelijk kind was. De geneesheeren zeiden, dat dezelfde kwaal waaraan zijn vader was gestorven, ook denkelijk hem zou wegnemen, als hij ten minste niet naar een andere streek werd overgebracht, om daar de eerste jaren te blijven.

Zooals ieder begrijpen kan, had de moeder dat niet zoo spoedig toegegeven. Zelf met haar zoontje het land verlaten en het geheele bestuur van haar goederen aan vreemden overgeven, dat ging niet. Het kindje alleen te laten gaan was haar bijna onmogelijk. Doch eindelijk had zij toch een besluit moeten nemen. Met haar zoontje ging zij op reis, drie weken ver, naar een plaatsje dicht bij Milaan in Noord-Italië, waar bekenden van haar woonden. Daar nam zij van den kleine afscheid, misschien wel voor goed, dacht zij — en keerde eenzaam en droevig terug. Dat zij geen lust in feesten of vermaken had behoef ik nu wel niet uit te leggen. Doch wat zij wel deed was den Heer aanroepen, in Zijn woord troost en raad zoeken in haar droefenis, en bidden voor haar zoontje, dat God hem mocht bewaren en eens gezond en veilig weder brengen.

En zie — thans was dat gebed verhoord. Na vier jaar was de kleine, ziekelijke Adalbert in de zachte lucht van Italië een gezonde en krachtige jongen geworden. De geneesheeren zeiden, dat hij niet alleen zonder gevaar nu kon terugkeeren naar zijn vaderland, maar dat de frissche berglucht hem zelfs goed zou doen. Zoo was hij dan weergekomen, en met welk een hartelijke blijdschap de moeder hem ontving zal 'k wel niet behoeven te zeggen. Doch zij wilde, dat ook al haar volk weten zou wat groote zegen haar door den Heere was geschonken. Daarom had zij al haar boeren en onderhoorigen genoodigd tot een groot, landelijk feest, en 't was daarheen dat de boeren en boerinnen optrokken, gelijk ik u zoeven vertelde

Op een groot grasveld, door groene heuvels omgeven en gelegen achter den tuin van 't kasteel, had men een groote tent opgeslagen, waaronder op lage tafels stapels broden, koeken en vruchten lagen. Daar naast zag men hooge vaten gevuld met den wijn des lands; lekkernijen van alle soort stonden in sierlijke mandjes bezijden den ingang der tent. Rondom waren zitbanken geplaatst bij tafels, waarop groote

bloemruikers prijkten. Aan de eene zijde van het veld, die aan den tuin paalde, was een eereboog opgericht van groen met rozen versierd. Daarboven wapperde de banier der graven du Pic. Op een tapijt, dat voor en onder den eereboog lag, stonden twee groote armstoelen bekleed met rood fluweel, waarop de wapens van het grafelijk geslacht waren geborduurd.

De klok van het kasteel had tien geslagen, toen de gasten, die reeds een poos bijeen waren, het geluid vernamen van een trompet. 't Kwam uit den tuin. Alle oogen blikten daar heen. De gravin in zwaren rouw gekleed naderde, met haar zootje dat nu bijna vijf jaren telde aan de hand. Voor hen uit liep een heraut, wiens kleeding de kleuren der graven du Pic vertoonde. Achter hen wandelden eenige hooge gasten, adellijke heeren en vrouwen, benevens de predikant, die op het slot woonde en daar predikte voor de bewoners, waarbij echter alle boeren vrijen toegang hadden. De Protestanten onder hen — en dat waren er vele — maakten daarvan dikwijls gebruik.

Zoodra moeder en zoon op het veld verschenen, ging er van alle kanten een luid gejuich op, dat telkens werd herhaald. De edelvrouw nam plaats in den eenen armstoel; aan haar rechterhand plaatste zij in den anderen haar zootje, dat zeker nog eenige jaren den tijd had, eer zulk een stoel hem behoorlijk paste.

Toen al de heeren en vrouwen hadden plaats genomen, blies de heraut weder op den trompet, en volgde op de drukte van zoeven een diepe stilte.

De predikant stond nu op, trad vooruit en begon te spreken. Hij verhaalde, hoe de gravin al haar onderhoorigen een genoegelijken dag had willen bereiden, nu de Heere, die haar had bedroefd, ook haar huis wederom had willen zegenen. Wel was het voor wie God vreesden een droevige tijd, maar de jonge graaf Adalbert, die dicht nabij den dood scheen, was thans hersteld teruggekeerd en zou, zoo God wilde, opgroeien tot een vroom en ridderlijk heer, gelijk zijn vader was geweest. Op dezen dag konden allen hun toekomstigen heer zien en met hem kennis maken. Daarop dankte de leeraar God den Heere voor Zijn weldadigheden, en wenschte allen een blijden dag toe.

Zoodra de dominé had uitgesproken hief een uit de gasten een lofpsalm aan, waarmee weldra allen die het lied kenden instemden. Toen naderden vier in 't wit gekleede boerenmeisjes, die de gravin een grooten bloemruiker aanboden. De kleinen graaf zetten zij een groenen krans op de donkere

haarkrullen, en plaatsten voor hem een fraai korfje, met de schoonste druiven en andere vruchten van 't land gevuld. Daarna hield een eerwaardige, grijze landman, die reeds onder den grootvader van Adalbert daar had gewoond, een aanspraak in naam van al de boeren, en toen namen zij plaats aan de groote tafels, die weldra gevuld waren met allerlei goede en smakelijke dingen, waar de mannen, vrouwen en kinderen wel raad mee wisten.

Onder het zingen van liederen, onder vroolijk spelen, bij feestmuziek en gejuich en terwijl er wakker gegeten en gedronken werd, snelden de ochtenduren voorbij. De gravin en haar zoontje wandelden tusschen de blijde menigte rond. Overal waar zij kwamen gingen vreugdekreten op, en verdroogde een den ander om den jeugdigen graaf te zien, die bepaald nog niet recht begreep welk een gewichtig persoontje hij was; althans hij toonde veel lust om moeders hand nu en dan los te laten, en in plaats van deftig te wandelen, met de boerenkinderen te gaan stoeien en spelen. En de gravin, die zeer wel wist dat Adalbert toch ook nog maar een kleine jongen was, liet het eindelijk maar toe, tot groote vreugd van al haar volk.

't Was middag geworden, en de feestvierenden hadden zich nedergezet om in de koele schaduw een weinig uit te rusten, toen de gravin, die in haar armstoel gezeten, met een glimlach op het gelaat, het vroolijk tooneel beschouwde, tusschen het geboomte door haar huismeester zag naderen. Eerst lette zij er niet op, maar weldra bemerkte zij, hoe de man haar scheen te wenken tot hem te komen. Niet weinig verwonderd, daar dit natuurlijk niet zoo de gewoonte was, begreep zij terstond dat er iets bijzonders moest zijn. Onbemerkt stond zij op, en wandelde bedaard naar de plek waar zich de huismeester bevond.

„Mevrouw,” zoo sprak hij, toen zij dicht bij hem was, „dezen brief heb ik voor u ontvangen met het verzoek, dat gij hem dadelijk zoudt lezen.”

De gravin nam den brief en bekeek het zegel. 't Vertoonde het wapen van een harer bekenden, die te Parijs aan het hof was. Haastig brak zij den brief open en las. Een oogenblik later zag de huismeester, hoe de edelvrouw verbleekte; haar hand trilde, doch zij herstelde zich en las voort. Daarna vouwde zij het geschrift kalm dicht en stak het bij zich.

„Frédéric,” zoo sprak zij, „is de bringer er nog?”

„Ja mevrouw, maar hij heeft haast.”

„Welnu,” geef hem vijf louis d'or — hier zijn ze — en laat

hij zijn meester dank zeggen. Kom gij van avond te 9 uur in mijn kamer."

De huismeester vertrok, en de gravin haastte zich terug naar de feestvierende menigte, die intusschen weder in beweging was geraakt. Alles om haar heen was vroolijk, heerlijk en blij. De zon scheen helder boven de bergen, en speelde door het dichte lommer, de gasten waren welgemoed, de kleine graaf met zijn blozend gezichtje dartelde te midden der kinderen — maar in het h art der edelvrouw was het plotseling anders geworden. Wel kon men op haar aangezicht niets bespeuren, al keek zij misschien iets minder vroolijk dan zoo even, doch in der waarheid had de pas ontvangen brief haar een ontzettende boodschap gebracht. En terwijl ieder den tijd te kort vond, snakte zij naar het einde van een feest, dat nu voor haar geen feest meer was.

Te negen uur in den avond zat de gravin alleen in haar kamer. De gasten waren lang vertrokken, want in dien tijd had men nog niet de dwaze gewoonte om een feest 's avonds om een uur of acht te beginnen, en dan zoo laat in den nacht bijeen te blijven, dat men de helft van den volgenden dag moet verslapen. De menschen sliepen toen liever 's nachts, zooals behoorlijk is. Ook de kleine Adalbert lag in zijn bed uit te rusten van den vermoeienden dag, en droomde misschien nog eens van al de pret, die hij gehad had. Zeker niet van de gevaren die hem dreigden, en die maakten dat de gravin soms diep zuchtte, en dan weder voor de tiende maal misschien den brief overlas, welke haar dien morgen was gebracht.

Daar werd aan de deur geklopt: de huismeester trad binnen. De gravin wenkte hem plaats te nemen.

„Frédéric,” zoo begon zij, „de bringer van den brief is reeds weer vertrokken niet waar? Wat voor een man was het?”

„Hij is heengegaan, mevrouw, dadelijk nadat ik hem had betaald,” was het antwoord. „'t Scheen een boer te zijn, althans naar de kleeding en de spraak te oordeelen.

„Goed, maar luister nu eens naar wat ik u zeggen zal, en sluit de deur vooral goed dicht.”

De huismeester deed zoo en de gravin vervolgde:

„Gij weet, Frédéric, hoe het geslacht der graven du Pic gelijk het mijne al langer dan een eeuw tot de Protestanten in Frankrijk heeft behoord, en alle lief en leed met hen heeft gedeeld. Uw grootvader heeft reeds dien van mijn kleinen Adalbert gediend, en het was eenzelfde heilig geloof, dat u aan de heeren van dit huis en hen aan u verbond. Thans zal

uw trouw op de proef worden gesteld; ik vertrouw dat gij noch ik beschaamd zullen uitkomen.

„Dat geve de Heer!” antwoordde Frédéric, terwijl hij niet zonder verwondering zijn meesteres aanzag.

„Gij begrijpt mij niet,” sprak de gravin, „maar ik zal u zeggen, wat ik bedoel. De brief, dien gij me van middag bracht, bevat zeer slechte tijdingen. Onze koning Lodewijk, die geheel in de macht van Roomsche priesters en Jezuiten schijnt geraakt, heeft besloten voortaan in Frankrijk niemand in vrede te laten wonen, dan die Roomsch is zooals hij zelf. Men heeft hem gezegd en hij gelooft het of doet althans zoo, dat er in zijn rijk geen Protestanten meer zijn, omdat de vele, die er waren, allen door de prediking der priesters en monniken tot de Roomsche kerk zijn wedergekeerd.”

„Maar dat kon de koning toch beter weten,” riep Frédéric uit.

„Ik geloof het ook,” hernam de gravin, „maar hij zit onder de priesters, die hem dat alles wijs maken. Of zij hem ook verteld hebben, hoe gruwelijk er tegen de Gereformeerden is te werk gegaan, hoe de ruwe dragonders onze vrienden hebben geplaagd en mishandeld, hoe gevangenis en schavot het vooruitzicht is van wie zich niet door de priesters tot de Roomsche Kerk wil laten bekeeren — ik weet het niet. Doch wat heel het land door geschied is kan den koning kwalijk onbekend zijn gebleven. Hoe het zij, hij doet als waren er geen Protestanten meer. Het edict van Nantes is herroepen, en daarmee zijn wij onze vrijheid kwijt en kunnen de vijanden van den Heer en Zijn Woord ons zooveel kwaad doen als zij willen. Want wie zal ons beschermen?”

„Dat weet de Heere alleen,” sprak de huismeester verschrikt bij hetgeen hij hoorde; „lang zijn wij hier van de verdrukking verschoond gebleven, doch toen dit jaar de soldaten ook in deze streken kwamen, en er zoovelen op wreedaardige wijs dwongen om hun geloof prijs te geven begon ik al te vreezen, dat ook wij niet vrij zouden loopen. En thans is het geschied.”

„We hebben het ergste te duchten,” sprak de gravin, „ook het laatste wordt ons ontnomen; wij . . .”

Zij hield een oogenblik stil, alsof haar hart breken zou bij de gedachte aan de groote ellende, die aanstaande was en de gevaren, die zij tegemoet ging. Zeker was het schrikkelijk, juist nu zij in haar zoontje troost begon te vinden, juist nu het vroolijk feest gevierd was van zijn herstel, juist nu alles schoon en heerlijk scheen, zoo opeens te hooren, hoe dat al vernield werd als een bloeiend korenveld door den hagelstorm. Toch duurde die moedeloosheid maar een oogenblik, want de

gravin had geleerd zich te sterken in den Heere haar God. Zij was een vrouw van een kloeken en vasten aard gelijk haar voorvaderen, onder wie menigeen in den strijd voor de goede zaak des Heeren was gevallen. Haar besluit was reeds genomen.

„Een vriend van mij, een adellijk heer aan het hof van Zijn Majesteit,” zoo ging zij weder voort, „heeft zich gehaast mij voor het naderend gevaar te waarschuwen. Met geweld zal men trachten ons Roomsch te maken, en zoo dat niet gaat ons alles ontnemen, tot onze vrijheid, ja ons leven toe. En daar mij ons geloof dierbaar is, wyl het gebouwd is op de vaste rots, Christus Jezus, alleen, zoo blijft mij niets over dan te vluchten, te vluchten zoo snel mogelijk.”

Stom van verbazing had Frédéric alles gehoord. Den goeden man was die onverwachte overgang van de grootste vreugd tot de diepste treurigheid als een nare droom. Hij kon zijn ooren niet gelooven, en eerst toen de gravin ernstig zei: „En nu, Frédéric, moet er gehandeld worden” sprong hij op als iemand, die met schrik ontwaakt en riep uit:

„Maar wat zullen wij dan beginnen! Mevrouw kan toch niet op 't oogenblik vertrekken!”

„Toch moet dat” was het kalme, bepaalde antwoord. Ik reken daarbij op u, gelijk ik zei. Gij moet in alle stilte de reiskoets gereed maken en aanspannen, uw oudste dochter zal ons verzellen, en morgenochtend vroeg vertrekken we naar Montauban. Als ik eenmaal daar ben, zullen we verder zien.”

„Maar mevrouw”

„Geen woord meer daarover, Frédéric. Luister verder want de tijd is kostbaar. Gij zwijgt van alles en tegen ieder; dat moeten ook uw vrouw en kinderen doen. Bovendien, als het uitkwam dat ze mij hebben geholpen, zou 't hun nog kwalijk kunnen bekomen. Ben ik eenmaal vertrokken, dan zend ge een bode met een brief, dien ik u geven zal naar den koopman André, dien gij hier wel eens gezien hebt. Als hij dan eenige dagen later mocht komen en al het huisraad van hier weghalen, moet gij hem stil laten begaan. Komt hij niet, dan zullen we zien wat den Heere belieft te doen. Overigens moet alles zijn gewonen gang gaan tot ik u verder schrijf hoe gij te handelen hebt. En nu met spoed voortgegaan!”

Eer ik verder vertel, zal 't voor dezen of genen lezer zeker niet kwaad zijn even op te helderen wat de gravin eigenlijk bedoelde, en welke de oorzaak was van haar schrik.

Zoodra de Heere God drie eeuwen geleden in Zijn genade

het licht van het Evangelie, dat door de Roomsche kerk zoo lang was bedekt, weer helder had doen schijnen waren er ook in Frankrijk velen geweest, die de blijde boodschap gaarne aannamen. Vele aanzienlijken behoorden onder hen, zooals de welbekende admiraal de Coligny. De Hervormden in Frankrijk waren nagenoeg allen navolgers van den grooten godsmann Calvijn, die hun landgenoot was. De nieuwe leer, of liever de oude, zooals de Heere Jezus en Zijn apostelen haar hebben gepredikt, werd echter door de Roomsche kerk al aanstonds heftig bestreden, en de Gereformeerden overal vervolgd, tot zij eindelijk naar de wapenen grepen. Toen ontstonden lange bloedige oorlogen. Als ge uit dien tijd, waarover ik nu niet lang kan spreken, iets meer weten wilt, kunt ge het vinden in een boekje vroeger door mij geschreven; het heet: „De Timmerman van Nimes.”

Doch eindelijk had de Heere voor Zijn kerk een beteren tijd doen aanbreken. Er kwam een koning op den troon, Hendrik IV geheeten, van Protestantische afkomst. Wel had hij om koning te kunnen worden de Gereformeerde kerk verlaten en was Roomsch geworden, maar hij bleef zijn oude vrienden liefhebben, en maakte het zoo, dat de Protestanten niet zooveel meer te lijden hadden, en zij evenveel recht kregen als de Roomschen. Het besluit waarin dit werd vastgesteld heette het Edict van Nantes; het werd gemaakt tegen het einde van de zestiende eeuw.

Doch de goede tijden voor de Protestanten duurden niet lang. De raadsheeren van koning Lodewijk XIV, die een halve eeuw later regeerde, begonnen de Gereformeerden te verdrrukken, hun rechten af te schaffen en hen op allerlei wijs te plagen. Roomsche priesters zeiden, dat in Frankrijk maar één geloof moest heerschen. De biechtvader van den koning, pater La Chaise, en anderen vertoonden Lodewijk welk een vroom werk hij doen zou, als het *hem* nu eens gelukte de ketters weer tot de Roomsche kerk te brengen — er waren er nog wel twee millioenen in zijn land.

Lodewijk begon toen met geld te geven voor het zoogenaamd bekeeren van Protestanten, en de bisschoppen hielpen natuurlijk wakker mee. Wie weer van het Roomsche geloof afviel werd streng gestraft. Ook de minister Louvois begon, om bij den koning in gunst te komen mee te vervolgen. Priesters en dragonders werden tegelijk heel het land doorgezonden. De eersten moesten de menschen overhalen Roomsch te worden; de laatsten konden, wie niet wilde overgaan, plagen en kwellen naar hartelust. 't Was een schrikkelijke

tijd voor de kerk des Heeren. De predikanten werden gedood; de kinderen weggesleurd naar Roomsche gestichten, de ouders geplaagd en mishandeld. En opdat niemand der Gereformeerden zou ontkomen verbood men hun streng het land te verlaten.

Zoo ging het heel Frankrijk door; de koning en de priesters spanden saam. De Gereformeerde kerken werden vernield, de scholen gesloten. Of de Gereformeerden al baden en smeekten, dat men hun slechts vrijheid zou laten, of vreemde vorsten voor de Protestanten barmhartigheid vroegen, 't was al tevergeefs. Ja zelfs de paus kwam er tusschen en zei: „Zoo heeft Christus de menschen niet bekeerd. Men moet hen in den tempel leiden niet sleepen.” Doch dat gaf eveneens niets. 't Werd nog erger. De woeste soldaten drongen nu ook door naar 't zuiden, waar zeer veel Gereformeerden woonden; onder hen ook, zooals gij gezien hebt, de gravin du Pic.

Duizenden menschen werden door den schrik voor al deze wreedheden en gruwelen bewogen van het geloof en de waarheid af te vallen, en werden in schijn Roomsch. Doch de minister Louvois en de priesters begrepen heel goed, dat die nieuwe Roomschen weer bij de eerste de beste gelegenheid zouden afvallen. Daarom zeiden zij tot den koning: Er zijn nu nog maar zoo weinig Protestanten over, dat het Edict van Nantes wel kan afgeschaft worden. En de koning, die het rechte van de zaak niet wist, stemde toe. De Gereformeerden, die nu nog over waren, zoo zei men, zijn slechts een hoopje woelwaters, die met strengheid moeten behandeld worden.

En zoo geschiedde het. Nergens mochten de Protestanten meer bijeenkomen ter godsdienstoefening; al hun kinderen moesten Roomsch worden opgevoed. Elk leeraar, die niet binnen twee weken 't land verliet, zou gevangen genomen worden. Weldra waren de gevangenissen vol kettters: de dragonders moesten overal de menschen dwingen tot het pausdom over te gaan. Daar men de nieuw bekeerden niet vertrouwde, mochten ook zij het land niet verlaten. Kortom het werd een tijd van de ergste vervolging voor allen die den Heere Jezus liefhadden, en het Woord des Heeren hooger stelden dan de dwaalleer der Roomsche kerk. Elk Protestant die maar kon poogde te ontsnappen. Zodoende gelukte het, in spijt van de priesters en de regeering, toch wel aan een vijftigduizend gezinnen om weg te komen. Door onze vaders evenals in andere landen werden zij met open armen ontvangen.

't Was noodig, vrienden, dat ik u dit alles even vertelde, thans keeren we tot onze geschiedenis terug.

Zoodra de huismeester was vertrokken, stond de gravin op, en ging naar de kamer waar haar zoonstje rustig lag te slapen. Met tranen in de oogen bleef zij een oogenblik staan bij het bed van haar kind, zoo pas uit een vreemd land teruggekeerd, het kind waarvan zij en zooveelen met haar hoopten en wenschten, dat het een heerlijke toekomst zou geschonken worden. Nu — wie wist wat er zou volgen, wat den jongen graaf boven 't hoofd hing! Zou zij hem kunnen bewaren, hem redden, zorgen dat hij niet viel in de handen van de vijanden, en als hij groot geworden zou zijn het geloof verloochenen, dat zijn moeder liefhad? „Heere help mij!” zuchtte de edelvrouw, en na haar zoonstje teeder gekust te hebben, sloop zij zachtkens weg.

Met haast ontsloot zij in de groote zaal, die dicht bij het slaapvertrek lag, een zware eikenhouten kast. Daarin stonden verscheiden ijzeren kistjes. Zij opende er een, en verscheiden schitterende versierselen, goud, juweelen en paarden, die zij nu jaren niet gedragen had, blonken haar tegemoet. Zij wierp er een treurigen blik op, nam alles er uit, en legde het op een tafel. Toen ledigde zij een kleiner kistje, waarin zich vele rollen goudstukken bevonden, en eindelijk een derde met familiepapieren en zegels. Zij pakte alles bijeen in een zware lederen tasch, en sloot die stevig dicht. Tot in den nacht bleef zij bezig met alles voor de reis gereed te maken. Toen legde zij zich ter ruste, nadat de huismeester last had gekregen haar te vijf uur te wekken.

Zoodra de morgen aanbrak, begaf zich de gravin naar haar zoonstje, kleedde hem zelf aan, en maakte het noodige voor de reis in orde. Met behulp van den trouwen bediende werd in alle stilte hetgeen zij medenam, gebracht in den grooten reiswagen, dien hij gezorgd had, dat gereed stond.

„Vaarwel,” sprak de gravin bewogen, terwijl zij in het rijtuig stapte, gevolgd door de dochter van den huismeester, die den kleinen graaf in de armen droeg: „misschien hoort gij weldra van mij. Zooniet, laat dan alles op den ouden voet voortgaan, totdat

Zij brak zelf haar woorden af. Wie kon zeggen wat er volgen moest? Zij drukte Frédéric en zijn vrouw, wien de tranen in de oogen kwamen, hartelijk de hand, en weg reed de reiswagen, door beiden nageoogd zoolang zij maar konden, in den morgenevel, daar de zon die reeds op de bergtoppen scheen, nog niet was doorgebroken.

De gravin zag zwijgend door de raampjes van het groote voertuig, terwijl zij voortreed langs haar kasteel, door de

bosschen en velden, waar zij zoo menig vroolijk maar ook zoo menig droef uur had gesleten. Nog gisteren was alles er vreugd geweest en nu.... Als van zelf keerden zich haar gedachten tot haar zoontje, dat lachend en spelend met de andere reisgenoot voor haar zat, niet wetend hoe hij mischien voor 't laatst reed door al de bezittingen zijns vaders, die nooit de zijne wezen zouden. Een oogenblik kwam bittere gedachten over Gods bestuur en de boosheid der menschen in het hart der edelvrouw op.

Doch het duurde niet lang. „De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen,” zoo fluisterde zij, „als het zóó zijn moet, o Heer, maak mij dan gewillig, en red Gij ons uit.”

En daarna nam zij Adalbert op haar schoot en speelde met hem, terwijl de zon haar lieflijken glans wierp in de dalen en op de velden, als wilde zij toonen hoe de Heere haar doet opgaan over de boozen en de goeden.

II.

VER VAN HUIS.

Ik zal er u uithelpen.

Tegen den avond van den volgenden dag klopte een man in eenvoudige kleeding en met stof bedekt, aan de deur van een huis, dat er nieuw uitzag, evenals de Roomsche kerk waarnaast het was gelegen. Duidelijk zag men, dat die beide gebouwen eerst in den laatsten tijd waren gesticht.

De deur werd behoedzaam geopend, en er vertoonde zich het gelaat van iemand, aan wiens kleeding men zag dat hij priester was. Hij was nog jong, zag er bleek uit en had een paar oogen, die somber en scherp iemand aanstaarden. Lieflijks was er aan zijn geheelen persoon al zeer weinig. Met een enkelen blik nam hij den bezoeker van het hoofd tot de voeten op, en grendelde de deur weer stevig dicht.

De priester ging vooruit naar een kamer wier deur hij, nadat de ander was binnengetreden, eveneens zorgvuldig sloot. Daarna zett'en zich beiden neder, en reikte de vreemdeling aan den pastoor een brief over, welken deze snel doorlas. Onder het lezen was het alsof de scherpe trekken op zijn gelaat een vriendelijker plooi kregen, en toen hij den brief had door-

loopen en toevouwde, kon hij zelfs een glimlach niet onderdrukken. Hij reikte zijn bezoeker de hand, schudde die met hartelijkheid en sprak:

„Zoo zijt gij dan de man, dien ik verwachtte. Gij zijt juist bij tijds gekomen en zult hier werk kunnen vinden. Doch daartegen ziet een lid van de orde der Jesuïeten niet op; ik weet het. En indien gij een man zijt als deze brief u beschrijft, acht ik u voor de moeilijke taak berekend.

„Ik weet niet wat mijn meerdere over mij bericht,” was het antwoord, „doch ik ben bereid alles te doen wat ter eere onzer moeder de Kerk en tot uitroeiing der ketterij kan strekken. Wat wenscht men van mij?”

De priester stond op, ging naar het venster, en verzekerde zich dat het goed gesloten en 't luik gegrendeld was. Toen nam hij weer plaats en sprak half fluisterend:

„Gij weet, hoe onze koning Lodewijk de zaak der kerk heeft gediend en nog dient, door de ketterij te bestrijden en uit te roeien. Deze streek, waar ik nu nog slechts kort woon, is vol van vijanden van ons geloof; de Gereformeerden zijn hier zoo talrijk als de steenen op de wegen. Wel heeft het wat geholpen, dat ook hier de bekeering is begonnen, goedschiks of met geweld, maar er is nog veel te doen, en mijn nieuwe kerk loopt nog lang niet vol.”

„Geduld maar, heer pater,” was het antwoord, „het kan komen.”

„Dat zal het ook,” sprak de priester. „Maar er is één hindernis, en dat is de gravin du Pic. Al het land hier behoort haar. Zij is Protestantisch, haar meeste boeren ook; zodoende stoort men zich hier niet aan onze kerk. Die ketterische vrouw staat alles in den weg.”

„Daar had men toch wel iets tegen kunnen doen,” hernam de Jesuïet, „Louvois ontziet niemãnd.”

„Zeker, maar wij hebben met opzet gewacht tot de erfgenaam van het huis, een heel jonge knaap, die in 't buitenland was, zou terugkeeren. Welk een zegen zou het zijn voor onze kerk, als we dit kind eens in ons geloof konden groot brengen; ik wed dat al zijn onderhoorigen hem volgden. Wat de moeder betreft, die zal niet zijn te bewegen haar dwalingen te laten varen. Met haar moeten we een anderen weg inslaan. En voor beide zaken vraag ik uw hulp.”

„Ik ben bereid,” sprak de ander kortaf.

„'t Is u bekend,” ging de priester voort, „dat, nu het Edict van Nantes is herroepen, ieder Protestant die het land verlaten wil, kans loopt vrijheid en goed te verliezen. Nu weet

ik zeker — want ik heb zoo enkele vrienden onder de lieden van du Pic — dat er gisteren vroeg een reiswagen is vertrokken, en naar wat ik verder hoorde, zaten daarin de gravin en haar zontje met nog iemand, denkelijk een dienstbode, zij zijn den weg naar Montauban ingeslagen, en zullen zeker, als meer van die ketters, trachtten de zeekust te bereiken, om naar Nederland of Engeland te ontkomen. Beproof gij nu hen te achterhalen en te vatten; dan kunnen we gemakkelijk bewijzen, dat de gravin schuldig is aan een poging tot vlucht; haar kind is in onze macht; wij ontnemen het haar als 't niet anders kan en

„Ik begrijp u,” sprak de Jezuiet, „zeg mij maar hoe zij er uitziet.”

„Ik kan u niet veel meer meedeelen dan dat zij rouwgewaad draagt. Zelf heb ik haar nooit gezien. Maar drie personen, die zoo reizen, zijn wel te kennen.

„We zullen 't beproeven,” zei de ander opstaande, „met de hulp der Heilige Maagd hoop ik mijn taak te volbrengen.

„Moge zij uw schreden geleiden,” antwoordde de priester, terwijl hij opstond om zijn gast wat spijs en drank voor te zetten. Haastig gebruikte de man iets, en spoedde zich toen naar buiten om, zoo 't kon, zijn boos plan ten uitvoer te brengen, als Saulus, toen hij optrok tegen de geloovigen in Damaskus.

Intusschen zette de gravin haar reis voort. Zonder moeite bereikte zij Montauban, waar zij zich haastte den koopman André op te zoeken. Deze namelijk was een oud en vertrouwd vriend van haar huis, had vaak een en ander voor haar vericht, en zoo rekende zij dan ook nu op hem.

Niet weinig ontstelde de koopman, toen hij vernam wat zijn bezoekster hierheen dreef. Dringend vroeg zij hem om al 't mogelijke te doen, ten einde zij ontvluchten kon, eer het te laat was, en André, die zelf Protestant was, begreep dat de beurt ook aan hem kon komen; hij beloofde aanstonds zijn hulp, al achtte hij voor zich het gevaar nog niet dadelijk zoo groot. Ook nam hij op zich te zorgen — als dat ten minste kon — dat de goederen der gravin, die vervoerd konden worden, in veiligheid werden gebracht, en haar bezittingen aan land en bosschen zoo spoedig mogelijk verkocht.

De groote vraag was echter allereerst: hoe komen de edelvrouw en haar zontje uit het land? Terwijl de koopman hiervoor de voorbereidselen maakte, zette de gravin zich neder om Frédéric een brief te schrijven, dien de koetsier welke met

de dochter van den huismeester naar du Pic terugkeerde, zou meenemen. De reiskoets liet men echter te Montauban, om zooveel mogelijk de vlucht bedekt te doen blijven.

In den laten namiddag van een donkeren, regenachtigen dag stapten de gravin en die bij haar waren af aan een herberg in het stadje Agen. Reeds bij het binnenkomen bemerkte zij, juist niet tot haar genoegen, dat het huis vol gasten was. De meeste hadden zich bij het vochtige najaarsweer om het vuur vereenigd, dat helder flikkerde op den breeden haard. Reiszakken en kisten stonden overal langs de wanden. Mannen en vrouwen liepen rond; ook waren er enkele kinderen met welke Adalbert gaarne zou zijn gaan spelen, als de dienstbode hem niet bij zich had gehouden.

„Kan ik een kamer hier krijgen voor den aanstaanden nacht?” vroeg de gravin, toen zij den herbergier bespeurde.

„Jawel mevrouw,” was 't antwoord, „voor den nacht wel. Op het oogenblik echter is alles bezet, en als gij het middagmaal wilt gebruiken, zal het hier moeten geschieden.”

„Hebt ge geen andere plaats?”

„Onmogelijk, mevrouw, maar ik zal wel zorgen dat gij een vrij hoekje vindt.”

Met een zucht stemde de gravin toe; 't was haar vooral te doen geweest zoo min mogelijk gezien te worden, en nu zou zij uren moeten zitten in een gelagkamer vol menschen, wat toch reeds voor een groote dame ver van aangenaam was. Doch zij moest er zich in schikken en nam plaats, toen haar een stil plekje was ingeruimd, en het eten werd opgedragen.

Te midden van al de drukte had zij niet opgemerkt, hoe, zoodra haar rijtuig voor de deur stilhield, een man in reisgewaad zich voor een venster had geplaatst, nauwkeurig had opgenomen wie er uit de koets traden, en ook op de bedienden scherp had gelet. Evenmin bespeurde de gravin hoe diezelfde man, zoodra zij zich had neergezet, zijn plaats zoo nam, dat hij haar van ter zijde kon bespieden. Ter sluiks haalde hij een boekje te voorschijn en schreef daarin telkens iets, nu en dan opziende om te weten of men hem ook gadesloeg. Eindelijk scheen de man genoeg te hebben gezien; hij stond op en wandelde naar buiten. Daar gekomen zocht hij den stal op waar hij weldra den koetsier vond, en in 't voorbijgaan een oog sloeg op de reiskoets, die er zeer beslijkt uitzag.

„Gij schijnt een verren tocht gemaakt te hebben, koetsier,” zoo begon hij tot dezen, die met de paarden bezig was.

„Dat geloof ik,” sprak de ander, „'t is een heele rit van Montauban en dan in zulk weer.”

„En moet ge nog ver?”

„Dat kan er naar wezen,” antwoordde de koetsier, alsof hij zeggen wilde: „wat gaat u dat aan?”

De Jezuïet — want de vrager was dezelfde, dien we bij den priester hebben ontmoet, — begreep dat hij voorzichtig moest zijn. Hij keerde zich dus om, en begon een praatje met de andere koetsiers in den stal, terwijl hij intusschen den eersten wel in 't oog hield. Nog geen vijf minuten waren verlopen, of hij zag hoe de knecht, die met den koetsier op 't rijtuig der gravin had gezeten, op zijn baas toe kwam. De Jezuïet spitste de ooren, en duidelijk hoorde hij den bediende zeggen:

„'t Is mis, koetsier; ik kan nergens een schipper vinden. We moeten nog verder mee.”

„'t Is ellendig,” bromde de koetsier.

De luisteraar wist nu genoeg. Hij verliet den stal en trad de herberg weer binnen, waar de gravin zich juist gereed maakte naar haar kamer te gaan, en bezig was met den herbergier te spreken. Tot dezen laatste wendde zich nu ook de Jezuïet, en sprak zoo luid mogelijk:

„Kastelein, wees zoo goed mij morgen vroeg te wekken. Ik moet naar Bordeaux en heb zoo even gehoord dat er een schip vroeg in den ochtend vertrekt.”

„Goed, mijnheer,” was 't antwoord.

De Jezuïet ging heen, en de gravin zocht haar kamer op. Ook zij had de woorden zoo even gesproken gehoord, en na de boodschap door den knecht haar gebracht, dat er geen schipper te vinden was, scheen 't haar een uitkomst, dat zij nu wellicht zoo ongedacht een gelegenheid zou vinden. Wel was de vreemdeling haar volslagen onbekend, maar zij had ook niet met hem maar met het schip te maken, en bovendien er was geen keus. Zij liet den waard roepen, en zei hem een goede belooning toe, als hij zorgde, dat ook zij met datzelfde schip morgen de reis kon doen. De herbergier beloofde dat hij alles er voor zou beproeven, en zoodra keerde dan ook de Jezuïet niet — 't was reeds laat — in de herberg terug, of de waard stelde hem voor wat de gravin had gevraagd.

't Was alsof de ander moeite had om niet te glimlachen van genoegen, toen hem dit werd megedeeld. Doch hij hield zich in en zei alleen: „het zal wel gaan; reken er maar op,” waarbij de waard die den reiziger in zijn eenvoudige kleeren zeker voor niet rijk aanzag, hem nog iets bijzonders beloofde, als alles goed uitviel. De Jezuïet antwoordde niets, maar zoodra was hij niet alleen of zijn gelaat veranderde geheel, en

een lach die er zich op vertoonde scheen te moeten zeggen: „Ik heb ze in 't net.”

Toch was dat nog niet zeker. Want de Heere is sterker dan alle listen, ook van de menschen die meenen Hem een dienst te doen, door hen te plagen en te vervolgen, die Hem dienen naar Zijn Woord, en naar dat Woord alleen.

Den volgenden morgen werd de gravin vroeg gewekt, gelijk nog den vorigen avond was afgesproken. Zij vond den koetsier met een brief voor zijn meester, den koopman André, terug, en maakte zich tot de afreis gereed, wat niet veel tijd kostte. Beneden werd zij opgewacht door den waard, die haar naar het schip geleidde, dat niet ver van daar lag.

„Waar is de vreemdeling?” vroeg de gravin, terwijl zij den herbergier twee goudstukken toereikte.

„Ik denk dat mevrouw hem wel aan boord vinden zal,” was 't antwoord; „hij is al een uur geleden heengegaan.”

Was de edelvrouw met een blijmoedig hart naar het schip gewandeld, verblijd nu zij hoopte weldra veilig te zijn, vreemd vond zij het dat de onbekende, die toch ook mee moest, nergens was te zien. En haar onrust nam toe toen zij hem op het schip, dat weldra wegvoer, ook nergens bespeurde, en de schipper op haar vragen antwoordde, dat hij geen reiziger aan boord had. Zou zij in een strik zijn geloopen? In stilte verhieft zij haar hart tot Hem die de Zijnen uit het net van den volgeling kan doen ontkomen, en ging toen naar beneden, waar Adalbert en de dienstbode zich bevonden.

Doch toen het avond werd en er niets bijzonders voorviel, begon de gravin meer gerust te worden en zelfs geloofde zij dat alle gevaar voorbij was, toen men na een paar dagen de torens in 't gezicht kreeg van de stad Bordeaux waar zij vrienden had. Hoe verlicht voelde zij zich het hart, den avond waarop eindelijk het schip voor de stad aanlegde, wier breede rivier vol vaartuigen was.

De gravin wilde nog vóór den nacht het vaartuig verlaten, doch de schipper zeide dat dit moeilijk gaan zou. Den volgenden morgen kon dat geschieden. Tegen tien uur in den ochtend naderde een bootje, waarin twee mannen gezeten waren het schip. Maar hoe ontstelde de gravin toen zij in een der twee, bij het aan boord komen, aanstonds den vreemdeling herkende, dien zij verwacht had dat met haar de reis zou doen. 't Was als werd haar gezegd dat dit niets goeds beduidde, en zij haastte zich naar beneden bij haar zoontje, al begreep zij zeer goed, hoe weinig zij in staat was hem te beschermen.

Eenige oogenblikken later werd de deur van het vertrekje waarin zij zich bevond geopend. Een man trad binnen, aan wiens geheele uiterlijk men zien kon, dat hij tot het leger behoorde. Zonder veel omslag stapte hij op de edelvrouw toe en sprak:

„Gij zijt de gravin du Pic.”

Er volgde geen antwoord; alleen de kleine Adalbert begon luid te schreien, en klemde zich vast aan de kindermeid die verbaasd toezag.

„Gij hebt” ging de binnengekomene voort, „beproefd te vluchten, gelijk meer van uw geloofsgenooten, de Gereformeerden.

„Wie bewijst dat?” vroeg de gravin.

„Ik!” klonk het buiten de kamer, en tegelijk trad de Jezuiet binnen; „ik kan verklaren, dat ge uw kasteel hebt verlaten, met uw zootje naar Montauban zijt gereisd, toen naar Agen, en van daar op een schip hierheen zijt gekomen. Ik daag u uit mij tegen te spreken, als ik zeg dat ge wilt ontvluchten uit Frankrijk.”

Er volgde geen antwoord en de officier sprak: „In naam van Zijn Majesteit den Koning neem ik u gevangen, wijl gij tegen zijn uitdrukkelijk bevel Frankrijk hebt willen verlaten. Over uw schuld zal later beslist worden, in elk geval bestaat het recht om u aan te houden, daar gij behoort tot een secte die door den koning veroordeeld is. Dat zult gij niet tegen spreken.

„Gode zij dank dat ik tot de kerk van Jezus Christus behoor,” antwoordde de gravin fier: „Hij die mij de genade gaf in Hem te gelooven, geve mij ook de genade voor Hem te lijden.”

„Als officier in des konings dienst,” zoo ging de krijgsman voort, „gelast ik u vooreerst dit schip niet te verlaten. Den schipper is bevel gegeven er voor te zorgen, dat men u hier vinden kan; hij is voor u verantwoordelijk.”

De twee mannen vertrokken. De gravin, die zich goed had gehouden zoolang ze er waren, viel op een stoel neder, en barstte in luid snikken uit. En voorzeker was het ontzettend, nu bijna het doel was bereikt, zoo schipbreuk te lijden met de haven in het gezicht. Bittere droefheid vervulde het hart der hulplooze vrouw, al beproefde zij ook te zeggen: „De wil des Heeren geschiedde.”

Een paar dagen gingen voorbij, die de gravin weken toeschenen. De kleine Adalbert begreep maar niet, waarom hij op dat enge schip moest blijven, en de kindermeid had evenals

zijn moeder werk om op den levendigen knaap te passsen. De schipper zweeg, ook als men hem iets vroeg, en zoo bleven de vrouwen geheel in 't onzekere wat er gebeuren zou.

Op een morgen, terwijl de schipper aan wal was, was de gravin op het dek met Adalbert, die vroolijk lachend met een bal speelde. De knecht van den schipper, rustig bij het roer gezeten zag toe, en beschouwde nu eens het vroolijke kind, en dan weer de moeder, wier gelaat zoo veel bezorgdheid aanduidde. Opeens gaf Adalbert een geweldigen schreeuw: bij 't naloopen van den bal was hij over een touw gestruikeld, en zou door een luikgat zijn gevallen, als de knecht hem nog niet bijtijds had gegrepen.

De verschrikte moeder kon met moeite den man dankzegger, terwijl zij bevend en met tranen in de oogen haar zootje bij de hand nam, en naast zich neerzette. Doch de man, die, hoe ruw hij er uitzag, toch diep medelijden met de gevangenen scheen te gevoelen, antwoordde:

„Och, mevrouw, 't is het eenige wat ik voor u doen kan; bedank mij maar niet zoo. Eigenlijk mag ik niet eens een woord met u wisselen.”

„Maar,” antwoordde de gravin, in wie plotseling een gedachte opkwam, „geloof gij dan dat wij wezenlijk zulke slechte lieden zijn, dat men ons hier moet gevangen houden.”

„Neen, mevrouw, nu we eenmaal toch aan 't praten zijn, kan 't mij niet schelen, of ik mijn hart ronduit zeg. Ik geloof het niet en de schipper evenmin. Hij zou denk ik, liever ik weet niet wat gedaan hebben, dan zijn schip voor zoo iets verhuren. Maar hij wist er niets van, en de plaatsen waren besteld en betaald nog voor we u gezien hadden. Later hebben we gemerkt, dat de man die bij ons kwam een Jezuiet is, en zijn doel was u te vangen. Nu is de officier er bij en wij moeten gehoorzamen. Ik ben niet Gereformeerd, maar 't is een lage manier om zoo te handelen; dat zeg ik.”

„En als ge nu eens kondt helpen om ons te bevrijden?” vroeg de gravin, die begreep dat zij nu of nooit alles wagen moest, „wat dan?”

„Dat zou mij leelijk opbreken.”

„Toch zoudt ge er geen kwaad aan doen. Maar luister eens. Ik wil u in geen gevaar brengen, doch het behoeft ook niet. Dit belooft ik u, als gij een middel vindt om ons van hier te krijgen, belooft ik u honderd goudstukken, of zooveel meer als gij wilt en ik u geven kan. Bedenk dat het leven van mijn zootje van uw hulp kan afhangen.”

De man gaf geen antwoord, maar keerde zich om en liep,

een deuntje fluitend het schip op en neer. Na een kwartier kwam hij terug en sprak fluisterend: „Ik sla toe: van nacht om 11 of 12 uur — zorg dat ge dan gereed zijt; maar ik kan niet meer doen dan u aan land brengen; dan moet gij zelf verder zien.”

De gravin knikte, en de knecht haastte zich zijn oude plaats weer in te nemen.

't Was laat, zeer laat in den avond. De gravin zat gekleed en reisvaardig bij het bed, waarop haar zootje rustig lag te slapen, onbewust wat hem misschien, boven 't hoofd hing, nu hij ging „varen maar met groot gevaar,” zooals onze dichter Poot het noemt. De dienstbode, die beter wist wat er zou gebeuren, trachtte zich goed te houden, al klopte haar het hart heviger als zij dacht wat volgen zou.

Tegen middernacht hoorde men een geluid als gleeed iets door het water. Er werd tegen het raampje getikt: het afgesproken teeken. De gravin beefde een oogenblik. Toen stond zij op, hief haar zootje van het bed, wikkelde hem zoo dicht mogelijk in een reiskleed, en fluisterde hem toe: „Stil zijn, Adalbert!” Gelukkig sliep de kleine graaf al spoedig weer in, en ontwaakte ook niet, toen de deur openging en de knecht binnentrad. Hij sprak geen woord, maar wenkte de gravin hem te volgen en wel zoo stil mogelijk. Met een bede om redding in het hart, volgde zij den man, half ontroerd door de gedachte, dat ook hij wellicht een verrader zou zijn. Aan den achterstevan hing een touwladder, en hoewel de beide vrouwen zich zeker anders daarop nooit zouden gewaagd hebben, thans gaven vrees en hoop hun moed. Eenige oogenblikken later zaten zij in het schuitje dat hen wachtte, en nu zoo snel en stil als 't kon zich van 't schip verwijderde.

„Mevrouw!” sprak de schippersknecht, die niet ver van den man die roeide, had plaats genomen, terwijl een ander aan 't roer zat, „tot zoover is 't gelukt

„Gode zij dank, ja,” was 't antwoord, „hier is het geld.”

De man liet de zware rol gouds in een zijner zakken glijden, en ging toen fluisterend voort: „Als ge nog meer missen kunt, mevrouw, geef er mij dan nog twintig. 't Is niet voor mij, maar voor de roeiers. Zij eischen wel de helft meer dan ik gedacht had.”

„Wat gaat ge dan doen?”

„Dat is mijn zaak! Als ik 't u vertelde, wist het alvast één te veel. In alle geval zal ik zoo dom niet zijn op 't schip terug te keeren.

„Neem dit,” sprak de gravin, terwijl zij onder haar mantel

iets te voorschijn haalde, „het is een juweelen speld; zij is meer waard dat twintig goudstukken. Zijt gij tevreden?”

De man knikte toestemmend, terwijl hij 't voorwerp bezag, doch oppaste dat de roeiers niet bemerkten wat hij bekeek. Nog was hij daarmee bezig, toen het vaartuig stil hield. In een oogenblik waren allen er uit.

„Ziet gij die lichten, mevrouw?” sprak de schipper, voor zich uit ziende; „daar ligt de stad. Deze weg brengt u er heen, doch ik raad u hier ergens te blijven tot het dag wordt. 't Is anders gevaarlijk” — voegde hij er fluisterend bij, en toen zich keerende tot de beide mannen, lichtte de knecht zijn hoed, en het drietal verdween in de duisternis.

Blijdschap maar bezorgdheid tegelijk vervulde het hart der edelvrouw toen zij daar stond, in den donkeren nacht, te midden van allerlei gevaren die zij niet kende. Wat zou zij doen? Na kort overleg met de dienstbode kwam zij tot het besluit niet in den nacht naar de stad te gaan, maar ergens een onderkomen te zoeken, temeer daar een dichte regen begon te vallen. Zoo gingen ze dan op weg. Weldra kwamen zij aan een huis, doch nu ontzong den vrouwen de moed om aan te kloppen. Waren zij geen vluchtelingen? Zou dat bezoek in 't holst van den nacht geen kwaad vermoeden wekken? Hoe licht konden er vijanden wonen! Zoo gingen ze dan verder, nog verscheiden huizen voorbij, tot eindelijk de regen al sterker werd, en de duisternis 't haast onmogelijk maakte voort te komen.

Gelukkig kreeg de dienstbode een goeden inval. 't Waren alle boerderijen welke men voorbijkwam, en met die was het landmeisje wel bekend. „Ga maar eens mee, mevrouw,” sprak zij en stapte vooruit. Daar de landerijen slechts door lage heggen waren afgeperkt, viel 't niet moeilijk er op te komen, en weldra bespeurden de vluchtelingen een schuur. De deur was niet gesloten, en zoo namen zij dan de vrijheid om binnen te treden, en zetten zich daar neer op het stroo, dat overal verspreid lag.

Voorzeker was 't ver van aangenaam in die vochtige, donkere schuur, waar de kille nachtwind door de reten inblies. De dienstmaagd barstte dan ook in bittere tranen uit, toen zij vruchteloos den kleinen knaap, dien zij met groote inspanning tot nu toe gedragen had, beproefde te bewegen door te blijven slapen. Adalbert was door al het vreemde dat hem overkwam, en waarvan hij niets begreep, onrustig geworden. Evenmin konden zijn twee bewaaksters een oog sluiten. Door de vrees vergaten zij hun vermoeidheid, toen zij vóór

dag en dauw weer opstonden en gelukkig onbemerkt wegslopen. „Eén troost hebben wij,” sprak de gravin, terwijl zij den weg naar Bordeaux insloegen. „Wij lijden om des Heeren wil. De discipel is niet meer dan zijn Meester.” En daardoor gesterkt wandelden zij voort tot aan de stad. Het eerste wat zij deden was in een kleine herberg wat te nuttigen. Daarna liet de gravin zich door een knaap, dien zij tegenkwam, naar het huis brengen, waarheen de koopman André haar verwezen had.

De bewoner, een oud man, ontving de gasten, die er na zulk een nacht juist niet net uitzagen, met gulle vriendelijkheid. Toen de gravin hem wilde vertellen wat haar tot hem dreef sprak hij glimlachend: „Mevrouw dat komt later, en wel om drie redenen: Vooreerst moet gij nu uitrusten; ten tweede moet niet ik, maar iemand anders dat alles vernemen; en ten laatste is het voor u en mij beter dat ik niets weet. Volg mij maar.”

Nu bracht hij de gasten in een kamer, waar een helder vuurtje brandde en allerlei verkwikkingen gereed stonden, van welke echter de gravin al zeer weinig gebruikte. In dat vertrek had men in der haast een paar bedden gespreid, waarop de vermoeide zwervers weldra kostelijk uitrustten. Vooraf had de gastheer beloofd hen te 3 uur te zullen laten wakken. En zoo geschiedde het. Verkwikt naar het lichaam en met een hart vol dank aan Hem, die het tot zoover had welgemaakt, stonden de vluchtelingen op en maakten zich gereed tot verder gaan.

In een armoedige woning dicht bij het zeestrand zien we de gravin en haar zoontje weér. De dienstbode was te Bordeaux gebleven. Een man in schipperskleeding stond voor het venster en tuurde naar de zee, die schitterde in de heldere zon van den najaarsmorgen.

Tot dusver was alles boven verwachting goed gegaan. Veilig was de gravin uit de stad ontkomen en had, al was dat niet gemakkelijk gegaan, de kust bereikt, waar men voor veel geld een kamertje had afgehuurd in een visscherswoning. De vriend te Bordeaux was namelijk goed bekend met een Hollandsch zeekapitein, die met zijn schip in de haven lag. Klaas Bruynsz, zoo heette hij, een bejaard maar nog krachtig schipper en daarbij een godvreezend man, was dadelijk bereid geweest om de arme vluchtelingen te helpen. Zelf had hij gezorgd, dat ze al vast naar het strand werden geleid, en had toen zijn schip in de nabijheid gebracht, wat lang niet gemakkelijk was. Thans was het wachten slechts op gunstigen wind.

Telkens was de schipper dien nacht opgestaan om te zien of de wind wou keeren, want in den vroegen morgen zou de boot komen, die hen moest afhaken. En dan — dat wist hij — hoe eer men weg kon hoe beter.

„Zou er kans zijn schipper?” vroeg de edelvrouw met trillende stem. „Moge Hij die over den wind gebiedt ons vurig gebed verhooren.”

„Zoo 't God belijft,” antwoordde Klaas Bruynsz in gebroken Fransch; „als 't even gaat waag ik het. Elk uur wachten maakt het gevaar grooter. Maar daar zie ik de boot!”

Haastig maakte de gravin zich gereed. De schipper zette zijn ruige muts op, en trad naar buiten. Weldra was zijn boot het strand genaderd. Door het ondiepe water wadende, terwijl Bruynsz den kleine droeg, haastte zich het drietal vooruit, en was juist in het vaartuig, toen een luid geroep van het strand weerklonk. 't Kwam van den visscher, die het huisje bewoonde.

„Daar komen er nog meer!” riep hij, „wacht even!”

Verbaasd zag de schipper op. Reeds plasten de roeiriemen in 't water. Tegelijk uitte de gravin een kreet van schrik. Achter het visschershuisje omlopend, ijlden een tiental gewapende mannen naar het strand. Aan hun hoofd herkende zij duidelijk hem, die haar in de herberg te Agen was ontmoet, en haar verraderlijk op het schip had gebracht, waar zij gevangen was genomen.

„Terug!” riep een forsche stem van 't strand, „in 's Konings naam terug!”

Gelukkig verloor schipper Bruynsz zijn Hollandsche bedaardheid niet. Hij gaf zijn zeelui een wenk, en als een pijl uit den boog schoot het scheepje vooruit in de ruime zee, doch die aan land schenen daarop gerekend te hebben. Men zag de soldaten hun vuurroeren aanleggen, en een oogenblik daarna sloegen een paar kogels in 't water, vlak bij de boot, terwijl andere er om heen snorden.

„Vooruit jongens!” riep de kapitein, „en gij, mevrouw, buk u zoo laag mogelijk.”

Gelukkig was de wind van 't land af, en had het bootje een ontzaglijke snelheid gekregen. Weldra bleek 't, dat de kogels het niet meer konden bereiken. Wel bleef men van 't land schieten doch dat kon niet meer deren. En kort daarop stegen de vluchtelingen, voor 't oog van hun vervolgers, aan boord van het Hollandsche schip.

„God zij geloofd!” riep Bruynsz in zijn eigen taal uit, toen allen goed en wel op het dek waren. Al verstond de gravin

de woorden niet, toch begreep zij wat die beduidden. Met tranen in de oogen kustte zij haar lieveling, terwijl zij uitriep: „Wat zal ik den Heere vergelden, die ons heeft doen ont-komen! Veel is ons ontvallen, maar het beste hebben wij behouden!”

Een paar uur later was het schip in volle zee, en zette koers naar het land der vrijheid voor allen die om het geloof vervolgd werden, naar de Republiek der Vereenigde Nederlanden.

III.

HET NIEUWE VADERLAND.

Nu heeft de Heere ons ruimte gemaakt.

In een huisje, dat er nieuw en net maar lang niet aanzienlijk uitziet, vinden we de gravin du Pic weder. Reeds een paar jaren woont zij ver van haar geboorteland en haar vrienden, te Amsterdam, de groote wereldstad, waar thans zulk een menigte menschen vertoeven, die eveneens door de vervolging uit Frankrijk zijn gevlucht.

Zoowel wat men in het huisje kon opmerken, als de buurt waar 't stond, een straat in de tegenwoordige „Jordaan” ¹⁾ — het toonde alles dat wie hier woonde niet rijk moest zijn. Wel was het verschil niet gering tusschen het grafelijk kasteel, door weiden en bosschen omgeven, en die woning in een dompige straat. Doch het kon niet anders. Zoodra het ging had de gravin naar Frankrijk geschreven om te weten, hoe 't met haar zaken stond. Het antwoord bracht weinig goed nieuws. Haar vijanden, woedend dat zij ontsnapt was, hadden hun haat gekoeld zoo veel zij konden. Al haar bezittingen waren verbeurd verklaard, haar trouwe vrienden en bedienden door de vervolging hier en daar verstrooid. In 't kort niets was haar overgebleven dan wat zij bij haar vlucht had kunnen redden.

Zooveel zij van het meegenomene missen kon had de gravin verkocht. Dusdoende had zij een aardig sommetje bijeen gekregen, dat zij echter niet kon gaan opgebruiken, maar op rente moest zetten, en dan juist zooveel opbracht dat ze er met zuinigheid en overleg van leven kon. Wel was er een

¹⁾ Dit is een deel van Amsterdam, dat vooral vroeger meest door geringe lieden werd bewoond. De naam komt denkelijk van *jardin* d. i. *tuin*, welken de Fransche vluchtelingen er aan hebben gegeven.

vereeniging die vluchtelingen hielp, maar de gravin wilde, zoolang 't even anders kon, liever geen vreemde hulp vragen. Zij had onder de velen, die Frankrijk ontvlucht waren, maar enkele bekenden, en bemoeide zich bijna alleen met Adalbert.

Al was er ook weinig uitzicht, dat de knaap ooit zulk een groot heer zou worden als zijn voorvaderen geweest waren, toch deed zijn moeder alles en ontzag er geen geld voor, om hem een opvoeding te geven, waar niets aan ontbrak. 't Was voor Adalbert een geluk, dat hij nog te jong was geweest om veel te merken van de groote verandering, die met hem was voorgevallen, en zich dus al spoedig in het vreemde land en al het nieuwe geheel thuis gevoelde.

Een geruimen tijd had de gravin, die een zeer verstandige vrouw was, haar zoontje zelf onderwezen. Op zijn negende jaar echter plaatste zij hem op een „Ecole françoise”, dat is een Fransche school, of liever een waar ook Fransch geleerd werd. Voor den knaap was dat om velerlei redenen aangenaam. Vooreerst vond hij er al dadelijk vrienden, jonge Franschen, die evenals hij en om dezelfde reden waren gevlucht. Daarbij was hij al spoedig bij de meesters geliefd, om het vloeiend Fransch dat hij sprak en zijn niet geringe kennis. En eindelijk raakte hij op de school bekend met de zoons van verscheiden aanzienlijke Amsterdammers, en kreeg zodoende weldra ettelijke vrienden. En toen de ouders der knapen eens gehoord hadden uit welk een aanzienlijk geslacht Adalbert was, rekenden zij het zich een eer ook met zijn moeder in nader kennis te komen. Meer dan een deftig Amsterdamsch burger bood haar zelfs beleefd hulp aan; doch dat weigerde zij beslist.

Onder de knapen, die de Fransche school bezochten, was er een Jan Dolen geheeten, de zoon van een rijk koopman, wiens schepen voeren op Oost en West. Doch rijkdom maakt nog niet verstandig, dat bleek ook aan Jan; want de jongen was, als 't op leeren en begrijpen aankwam, al heel ongelukkig. Overigens was hij doodgoed, en zoo ongeveer wat men een „sul” noemt.

Dat Jan Dolen op school juist geen aangename uren had, is licht te begrijpen. Schoon hij reeds dertien jaar telde, leerde hij nog saam met kinderen van acht of negen, en was onder hen alles behalve de knapste. Daarbij kozen de grootere jongens hem tot mikpunt van alle mogelijke plagerijen, die de goede jongen echter geduldig verdroeg. De meester zou eigenlijk een leerling als Jan gaarne voor onbekwaam hebben weggezonden, maar dat ging niet. Want de vader van den knaap was een aanzienlijk man, die niet alleen zeer ruim betaalde, maar ook

om den meester te vriend te houden, zijn best deed om de school veel leerlingen te bezorgen. Dat Jan weinig verder kwam, daar was nu eenmaal niets aan te doen.

Reeds in den eersten tijd, dat Adalbert op school was, had hij dikwijls met verwondering den onwetenden jongen aangezien. Toen de kleine Franschman, die even schrander was als de ander dom, echter wat ouder werd en onder de grootere jongens kwam, bemerkte hij eerst recht welk een ongelukkig leven Jan had, al droeg hij ook onder allen de mooiste kleeven.

Nu had Adalbert in zijn aard iets edels en flinks, dat hij van zijn voorvaderen had geërfd, en zoo kon hij 't dan moeilijk aanzien dat een onnoozele hals zoo geplaagd werd. Zijn moeder, met welke hij er dikwijls over sprak, gaf hem volkomen gelijk. Zoo kwam het dat Adalbert eens, toen men het Jan weer heel zuur had gemaakt, recht boos werd en toen de school uitging, tegen de jongens die 't gedaan hadden, hevig begon uit te varen. Als een echts Franschman werd hij daarbij geweldig driftig, en zei misschien meer dan goed was, terwijl Jan met groote oogen de twistenden aankeek.

De jongens stonden een oogenblik half verbluft, toen Adalbert hen ronduit zei dat het laf en slecht was zoo te doen, en dat met een vloed van woorden, als zou er geen eind aan komen. Doch tegen dat hij geëindigd had, begonnen ze van den eersten schrik te bekomen.

„Wat gaat het u aan?” riep er een, „we hebben 't immers niet tegen u.”

„Dat kan niet schelen,” antwoordde Adalbert, „ik trek zijn partij.”

„En zoudt ge dan denken, Franschman,” sprak een der grootste jongens, wiens vader een hoogen post had aan de stadsregeering, „dat we ons door een vreemdeling als gij laten gebieden. Gij moogt blij wezen dat ge hier een onderkomen vindt.”

Adalbert werd rood van toorn, en kon zich haast niet meer inhouden, toen een ander er spottend bijvoegde:

„Pas op, hij is een edelman, een graaf. Straks gaat hij naar zijn kasteel in de Jordaan.”

Intusschen waren ook eenige van de Fransche jongens er bij gekomen, en nauwelijks was het laatste gezegd, of de spreker ontving van een der landgenooten van Adalbert een slag in 't gezicht dat hij suizebolde. Natuurlijk lieten de Hollandsche vrienden dat niet begaan, en zoo ontstond er weldra een hevig gevecht, waarin het geschreeuw van „ransel die Franschen af!” boven al 't ander geschreeuw uitklonk. Gelukkig kwam den meester 't gerucht ter oore van de kloppartij, die voor zijn

deur plaats had. Hij greep de schoolplak en ijdele de straat op. Verscheiden jongens kozen, hem ziende, 't hazenpad, maar eenige van de woedenste vechters hielden niet op, totdat de slagen van de plak rechts en links lang niet malsch neerkwamen, en aan 't plukharen een eind maakten. Jan Dolen, die onschuldig de oorzaak was van den twist, was intusschen stilletjes naar huis gegaan.

't Spreekt van zelf dat de vechters en de toekijkers allen heel wat over den tijd van het middagmaal, dat toen meestal om 12 of 1 uur werd gebruikt, thuis kwamen. Daardoor, evenzeer als door bloedende neuzen, blauwe oogen en verhavende kleeren, kwamen de ouders der jongens er spoedig achter wat er gebeurd was. Den meesten kwam dit te staan op een gevoelige tuchtiging te huis, en allen op een „exemplarische bestraffinghe" door den meester. Dat wil zeggen, dat ieder een maand lang 's morgens een uur school moest blijven en elke week twee hoofdstukken uit den Bijbel, beide in 't Fransch en in 't Nederlandsch keurig door hen geschreven, aan den meester moest laten zien. Zoo raakte het vechten uit; de nijd tusschen de jongen bleef evenwel bestaan, doch Jan Dolen werd wat meer met rust gelaten. Ook Adalbert die aan den veldslag wakker had meegedaan, ontving zijn behoorlijk aandeel in de straf. Hoe onplezierig dat nu ook voor hem was, aan den anderen kant had de zaak voor hem juist goede gevolgen, gelijk we zien zullen.

Zooals licht te begrijpen is had ook de heer Dolen gehoord wat er gebeurd was, en daaruit voor 't eerst recht gemerkt hoeveel zijn zoon die daar zelf nooit van sprak, op school te lijden had. Maar ook kwam het uit dat Adalbert 't voor den armen Jan had opgenomen. Mijnheer Dolen bespeurde al spoedig, dat zijn zoon op school een vriend had opgedaan, want Adalbert stelde er voortaan een eer in Jan te beschermen. Hij hielp hem zooveel hij kon, sprak vriendelijk met hem, lachte hem nooit uit en 't gevolg was, dat de arme jongen weldra aan Adalbert gehecht was, als ware het zijn eigen broër geweest. De gravin had daar niets tegen of liever zij, die wist hoe al wat wij weten en kennen Gods gave is, vond het volkomen goed dat haar zoon, als was hij ook verstandiger dan de ander, niet te trotsch was om met hem om te gaan.

Op zekeren dag — 't was de verjaardag van den meester — ging de school reeds om 11 uur 's morgens uit, zoodat de jongens nog een uur hadden, vóór den eten om te spelen. Niet een dacht dan ook aan naar huis gaan, alle twisten schenen vergeten, en een heel troepje wandelde naar den

buitensingel om daar zich te vermaken. Ook Jan Dolen ging meê.

„Jongens,” sprak er een, toen zij buiten waren gekomen, nabij een plek, waar een vlot van balken lag, „we moesten eens een grap hebben. We zetten Jan op dat vlot en maken 't los. Dan kan hij varen, en ge zult eens zien wat een benauwd gezicht hij trekt.”

Dat plan werd goedgevonden, doch 't scheen dat Jan er iets van begreep. Onrustig keek hij rond of Adalbert er niet was, doch die was een eind verder aan 't spelen.

„Jan gaat ge mee!” riepen de knapen, terwijl zij op de balken sprongen. Doch Jan bedankte.

„Ziet ge dan niet dat het geen kwaad kan?” riepen de anderen weer, terwijl één al vast het touw losmaakte. En toen Jan niet was over te halen, grepen zij hem bij de kleeren en trokken hem mee.

Dat was echter den sukkel te erg. Dicht bij den waterkant zette hij 't op een schreeuwen, dat het door heel de buurt klonk en Adalbert 't wel hooren moest. Die wachtte dan ook niet lang, en stond weldra midden tusschen de jongens.

„Blijf van hem af!” riep hij, terwijl hij zich naast Jan plaatste, „laat hem loopen.”

„Dat zullen we u niet vragen,” was 't antwoord, „'t is uw broër niet.”

„Neen, maar mijn vriend!”

Een schaterend gelach ging uit den troep op, terwijl Adalbert bloedrood werd. Hij greep Jan bij de hand, en wilde met hem heengaan, doch de anderen hielden hem tegen en duwden beide voort, zoover tot Jan reeds tot aan de enkels in 't water stond. Waarschijnlijk zou 't niet zonder ongelukken zijn afgelopen, als er niet onverwacht hulp was gekomen. De molenaar namelijk die vlak tegenover de plek woonde, was door het geweld opmerkzaam geworden. Zieme wat er gaande was, riep hij zijn knechts, en ging op den vechtenden troep los. Weldra waren de deugnieten uiteen gedreven, en konden Adalbert en Jan, die van koude rilde, rustig huiswaarts gaan.

Een paar dagen later ontving de gravin een briefje van den heer Dolen, waarin zij en haar zoon bij hem te gast werden genoodigd. Alleen Adalbert ging er echter heen en werd in het prachtige huis, dat misschien nog fraaier was dan zijns vaders kasteel, uiterst vriendelijk ontvangen. De koopman en zijn vrouw deden al wat zij konden om 't den vriend van hun eenigen zoon naar den zin te maken. Adalbert, die van hoe hooge afkomst hij ook was, toch nog maar weinig pracht en weelde had aanschouwd, vond het bij den rijken

koopman, die hem zoo goed onthaalde, recht aangenaam. En toen hij te huis kwam ontbrak 't hem haast aan woorden om moeder alles te vertellen.

„Mijn lieve jongen,” sprak de gravin, toen hij eindelijk eens even ophield, „dat alles hebben uw vaderen en gij zelf ook bezeten. Zoo zag ons kasteel er uit, waarvan ik u reeds dikwijls verteld heb. Maar dat is voorbij,” ging de edelvrouw voort, terwijl zij droevig glimlachte. „Doch wat schaadt het ons, als wij den Heer onzen Heiland maar behouden hebben”

„'t Zou wel heerlijk zijn als we terug konden krijgen, wat ons eerlijk toekomt,” sprak Adalbert vurig, „als we ook leven konden gelijk mijnheer Dolen. Zou er nooit meer kans op zijn, moeder?”

„O ja, Adalbert” antwoordde de gravin met diepen ernst, „er is zelfs alle kans op, als wij de geboden der menschen hooger willen stellen dan het Woord des Heeren, en den paus meer gehoorzamen dan onze Heere Jezus Christus; als wij onzen Bijbel maar willen missen en het geloof waarvoor onze vaderen hebben geleden en gestreden willen verloochenen, dan is er kans. Maar God beware u, mijn kind, dat ge ooit zoo iets doen zoudt, en de waarheid zoudt wegwerpen, om den leugen te gelooven.”

Adalbert had zijn moeder zelden zoo ernstig hooren spreken. Hij vergat den koopman en zijn schatten geheel en toen hij voor het ter ruste gaan met moeder had gebeden, legde hij zich ter rust — zonder droefheid dat het bij hem minder schoon en rijk was. Want Adalbert, al was hij volstrekt niet beter dan andere knapen van zijn leeftijd, had van den Heere de genade ontvangen, dat hij bij al zijn drift en vurigheid toch gaarne hoorde naar goeden raad. Daarbij kwam een degelijke, verstandige geest, die reeds vroeg door den Heer werd bewerkt en geleid in den eenigen weg ter behoudenis. Zoo vond hij genade bij God en de menschen en werd hij voorbereid tot het gewichtig werk dat hem wachtte.

Toen de heer Dolen en zijn vrouw eenmaal met den zoon der gravin hadden kennis gemaakt, werden zij al spoedig ook met de moeder nader bekend en meer en meer bevriend. Nu en dan bracht de gravin aan haar nieuwe kennissen een bezoek, of ontving hen in haar kleine woning, die in alles heel wat afstak bij het groote koopmanshuis. Jan bleef de trouwe vriend van Adalbert, en deze hield van zijn kant ook op den koopmanszoon een wakend oog.

Intusschen waren beide knapen zachtkenen aan ouder geworden en de groote vraag was: wat nu? Jan kon vooreerst en misschien

wel voor goed op zijns vaders kantoor wat helpen, maar met Adalbert was het een ander geval. Hij wilde gaan studeeren; dat was niet alleen zijn lust maar al zijn onderwijzers hadden ook verklaard, dat het jammer zou zijn als het niet gebeurde. Doch studeeren kost geld, en niet zoo weinig ook, of liever zoolang iemand student is moet hij behoorlijk kunnen leven ook zonder geld te verdienen. En nu bezat de gravin hoe zij 't ook uitrekende, niet genoeg om voor verscheiden jaren zoo-veel te betalen als haar zoon zou noodig hebben. Wel studeerde menig student met hulp uit de beurzen van goede lieden, doch om dat voorrecht te krijgen moet men kennissen en vrienden hebben, en daarin was de gravin nu juist evenmin rijk als in geld en goed.

Doch zie — de Heere had reeds gezorgd, en lang te voren. Mijnheer Dolen, die wel begreep waar 't aan haperde, al had niemand hem iets gezegd, en die heel veel van Adalbert hield, besloot eens te zien wat hij doen kon. Hij wist wel dat de gravin niet gaarne iets als gift zou aannemen en daarom bedacht hij er iets anders op.

„Mevrouw,” zoo sprak hij eens toen hij haar bezocht, „ik heb gehoord, dat uw zoon denkt te gaan studeeren en dat is zeker een verstandig besluit. Ongelukkig behoef ik, zooals gij weet, voor mijn Jan aan zoo iets niet te denken. Wat mij nu echter zeer spijt, is dat hij voortaan 't gezelschap van Adalbert wellicht zal moeten missen. 't Is de eenige vriend, dien hij buiten ons heeft, of misschien ooit hebben zal. Daarom zou ik zoo gaarne willen, dat Adalbert, ten minste zoolang hij hier studeert, ons dikwijls kwam bezoeken en zich met Jan nog eens bezig hield, al is die ook juist voor een verstandig jonkman niet het aangenaamst gezelschap.”

De gravin kon hier natuurlijk niet tegen hebben, als het, zei ze, eens zoo ver kwam, dat haar zoon werkelijk aan de studie ging. Doch toen de heer Dolen 't eens zoover had, wist hij raad. De eene vriendschap, sprak hij, is de andere waard, en om kort te gaan: reeds een paar maanden later kon Adalbert du Pic, die nu zestien jaren oud was, zijn studiën beginnen, en behoefde hij niet bezorgd te vragen, waarvan hij 't noodige krijgen zou.

Een jaar of zes, zeven daarna vinden we Adalbert, tot een flink jonkman opgegroeid, weder, echter niet te Amsterdam maar te Leiden. Aan de hoogeschool dier stad — de beroemdste van de vijf hoogeschoolen, die Nederland toen telde, evenals nu — had hij zijn studiën volbracht en zou nu weldra

naar den lust van zijn hart als predikant het Evangelie des Heeren Jezus Christus gaan verkondigen.

De gravin had dat niet mogen zien. Zij was een jaar te voren daarheen gegaan, waar voor haar, die liever alle schatten dan den Heer had willen missen, een eeuwige en rijke erfenis was weggelegd. Dat Adalbert den dienst van het Evangelie had gekozen, had haar verblijd en meer nog, dat hij door de genade des Heeren reeds vroeg bij al zijn wijsheid, ook die ontvangen had, welke men van den Heer uit den Hemel door Zijn Woord en Geest verkrijgt. En toen de moeder heenging, wist zij zeker en vast dat zij haar geliefden zoon bij den Heere zou wederzien.

De dag, waarop Adalbert na het laatste onderzoek tot predikant zou worden aangesteld, was gekomen. 't Bleek, dat hij met allen ijver had gewerkt en hartelijk wenschten ten slotte de hoogleeraren hem geluk. Toen men nu echter de namen zou opteekenen in een boek, dat daarvoor was bestemd en elk den zijnen opgaf, waren de aanwezigen niet weinig verbaasd Adalbert duidelijk te hooren zeggen:

„Van der Spitse!”

„Gij vergist u, mijnheer,” sprak een der professoren, 't moet immers „du Pic” zijn.”

„Neen,” antwoordde Adalbert, „'t is als ik zeg en niet anders. Mijn oude vaderland heb ik nooit gekend: het heeft ons verdreven en ook nu zou men er mij niet rustig laten wonen. Doch dit goede land heeft mij, den vluchteling, ontvangen en geherbergd. Hier heeft men zich over mij ontfermd. Daarom zal ook de Republiek der Nederlanden voortaan mijn Vaderland zijn, en heb ik mijn naam in een Nederlandschen overgezet. Voortaan heet ik van der Spitse.”

En zoo geschiedde het, en bij dien naam werd Adalbert met eere als predikant bekend. Met Jan Dolen en diens ouders bleef hij steeds hartelijk bevriend. Van den huismeester, zijne dochter, en zoovele andere bekenden en vrienden in Frankrijk gelukte het hem niet iets meer te vernemen. De vervolging had hen verstrooid, wie weet waarheen?

De jonge vluchteling werd, gelijk zoo vele anderen met hem, voor zijn nieuw vaderland een zegen. Dat was het loon, dat de Heere onzen vaders schonk, omdat ze zijn volk, toen het verdrukt werd, ondersteunden, en den vervolgdten een schuilplaats boden. Want, zegt de Heere Christus, voor zooveel gij dit een van deze mijne minste, den geringsten, mijner broederen gedaan hebt, zoo hebt gij dat Mij gedaan.